

Григорій Титаренко

ГЕНІЙ

Мої зустрічі і прощання з Іваном Драчем

Познайомитися із живим класиком української літератури Іваном Федоровичем Драчем мені випало 2014 року. Тієї весни в Луцьку Інститут літератури НАН України імені Тараса Шевченка проводив конференцію, присвячену Лесі Українці, і мене запросили презентувати там впорядковану та видану мною збірку творів Івана Стешенка.

Мікроавтобус із Києва від'їхав із вулиці Грушевського. Іван Федорович сидів попереду поруч із директором Інституту М. Г. Жулинським. Тоді Микола Григорович і представив мене всій компанії.

Після приїзду до Луцька ми розташувалися в готелі, а вранці, у визначений час, зустрілися на виході з нього, і так сталося, що всі троє, не змовляючись, вийшли у вишиванках. Хтось із жінок-колег пожартував щодо цього, а Іван Драч запропонував нам сфотографуватися. Для мене це було несподіванкою, аж промовив, що один смертний буде між двома безсмертними, оскільки вони взяли мене в центр, ставши обіруч.

Хтось із них, здається, Іван Драч, запитав мене тоді, чи знаю я ректора Полтавського педуніверситету Миколу Івановича Степаненка, просив при нагоді переказати, що вони його шанують і намагаються захистити від команди Табачника (одіозний Дмитро Табачник саме очолював Міністерство освіти і науки України).

Не думалося, не гадалося тоді, що ця випадкова зустріч із видатним письменником матиме продовження і ми ще не раз перетнемося.

На конференції я зробив багато знімків, а через деякий час роздрукував їх для Івана Федоровича. Приніс їх в Інститут літератури, щоб секретарка передала поетові, а вона відразу йому зателефонувала, і той запросив мене до себе додому. Тоді ми й обмінялися номерами мобільних телефонів.

Якось полтавський історик мистецтва, художник і поет Кім Григорович Скалацький запитав мене, чи не знайомий я з Драчем, бо хотів передати йому свою книгу, а знав, що я часто буваю в Києві. Звичайно, я погодився, а прибувши до столиці, зателефонував Іванові Федоровичу та сказав про доручення від Кіма Григоровича. Драч був на дачі в Кончі Озерній і запросив мене до себе. Пам'ятаю, ми довго сиділи в бібліотеці, а будівельники щось робили в будинку. Тоді ми розмовляли про Катерину Білокур і про покійного Кагарлицького. Пригадую, Іван Федорович

Іван Драч, Григорій Титаренко, Микола Жулинський
Фото. Луцьк, весна 2014 р.

сказав, що є цікава тема – «Діти Катерини Білокур». Він мав на увазі, звичайно, картини художниці. Говорив, що сам уже не має сил узятися за її розробку й поцікавився: «Може, Ви візьметесь за це чи Кім? Узагалі Скалацький людина не полтавського рівня». На що я відповів: «Полтава багата цікавими людьми, можливо, зі столиці їх просто не видно».

Коли прощалися, помітив у кутку велику купу патериць і запитав у поета, чи не колекціонує він їх. Почув заперечну відповідь і пропозицію подарувати мені палицю зі Святого Афону, від якої відмовився, пожартувавши, що патерицю брати до рук мені ще нібито ранувато. Нині жалкую, що відмовився, але, звичайно, не тому, що опираюся вже на палицю. Була б пам'ятка від поета. Правда, маю його чотири книги з автографами автора. Остання – «Солом'яний вогонь» – мені особливо до душі...

Про ювілейний перегляд фільму «Тіні забутих предків» із нагоди 50-річчя його виходу у світ багато вже писалося, тож хочу зробити окремі акценти. Там ми також зустрілися з Іваном Федоровичем. Було неприємно проходити через рамку й дуже прикро, що і Драча також пропускали через металодетектор. Але йтиметься про інше. Промовець з Івана Федоровича чудовий, а про його езопівську мову годі й казати. Пригадую, як короткий виступ поета неодноразово переривався оплесками. Особливо при його зверненні до Президента, котрий сидів у залі: «На північ від нашої країни є велика держава, якою керує маленький чоловічок, так от він кілька років тому зібрав сухих синів олігархів...» (а далі, як у стенограмах

Іван Драч і Кім Скалацький. Фото. Полтавський художній музей, 2004–2005 рр.

радянських партійних з'їздів, – бурхливі оплески).

Пригадую, як перед новим 2016 роком я приніс Іванові Федоровичу чергову книгу від Кіма Скалацького. Поет помітно почувався тоді недобре, тому візит був короткий, а коли ми прощалися, Драч наполіг, щоб я взяв пляшку віскі та випив із друзями за його здоров'я. У здоров'ї відмовляти будо не гоже, тому пляшка поїхала до Полтави...

Запам'яталася випадкова й остання наша зустріч 2018 року на Хрещатику біля станції метро Майдан Незалежності. Спускаючись у підземний перехід із боку вулиці Грушевського, буквально зіткнувся з митцем. Він розкрив свої широкі обійми і промовив: «О, Полтава в Києві!» Виглядав трохи стомленим і дуже імпозантним. На голові мав широкополого капелюха. Сиве волосся спадало на широке пальто з великими бортами. Воно мало дивний синьо-фіолетовий колір. Ми зупинилися біля виходу з переходу, про щось говорили. Раптом із поетом привітався, проходячи мимо, якийсь чоловік, і Драч вигукнув: «О, а це Пушкін, його ж насправді тоді не вбили – у 37-му». Я звернув погляд на того перехожого, він таки дивовижно нагадував російського поета своїм профілем, а бакенбардами, мабуть, умисно підкреслив цю схожість. Правда, був кремезного зросту. «Пушкін» засміявся, трохи затримався й побіг далі, зронивши: «Погано, що тоді не вбили». Хто це був – так і не знаю.

Остання наша коротка телефонна розмова відбулася у травні 2018 року. Хворий пежав поет у Фео-

фанії, з якої, на превеликий жаль, так і не вийшов. Тоді мені й не думалося, що більше я його голос не почую. Може, говорив би довше...

Весною 2019 року подарував мені Кім Григорович свою чергову поетичну збірку «ADAGIO». Там я прочитав мінорний вірш-присвяту Іванові Федоровичу Драчу:

На смерть Івана Драча

*І ти вже відійшов, мій старший брате Іване,
за пруг земний, в краї незнані, краці,
і постать вже твоя ніколи не постане
переді мною у Полтаві нашій.*

*Ну що ж. До зустрічі. Не довго вже й мені
лишилось рахувати земні нудотні дні.*

Тоді згадалося, як Драч колись говорив мені про «неполтавський» рівень Скалацького, і я запитав у нього: «А Ви давно знайомі з Іваном Федоровичем?» У відповідь почув: «О, це було так давно, що й не пригадаю, і навіть обставини знайомства забулися. Часто зустрічалися в Полтавському художньому музеї, де я працював директором. Бував Іван Федорович у мене й дома на варениках, здається, повертаючись із Сорочинського ярмарку. Зайшов до мене в широкому брилі – ну, справжній американець. Я тоді так і пожартував».

Шкода, що останню збірку поезій Кіма Григоровича його «старшому братові» я вже не передам...